

**نظام حقوقی حاکم بر
ضمانت‌نامه‌های بانکی در قراردادهای
تجاری بین‌المللی**

دکتر نادر مردانی

دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه شیراز

فهرست مطالب

علائم اختصاری	۱۳
پیشگفتار	۱۵
فصل اول: بایسته‌ها و کلیات	۱۷
مبحث اول: مفهوم، تاریخچه و اهمیت ضمانت‌نامه‌های بانکی	۱۷
گفتار اول: مفهوم و تعریف ضمانت‌نامه‌های بانکی	۱۷
گفتار دوم: تاریخچه ضمانت‌نامه‌های بانکی در حقوق ایران و حقوق تجارت بین‌الملل	۲۲
گفتار سوم: اهمیت ضمانت‌نامه‌های بانکی بین‌المللی	۲۴
مبحث دوم: انواع ضمانت‌نامه‌های بانکی	۲۵
گفتار اول: ضمانت‌نامه‌های قابل تمدید و غیرقابل تمدید	۲۵
گفتار دوم: ضمانت‌نامه مشروط و غیر مشروط	۲۷
گفتار سوم: ضمانت‌نامه قابل انتقال و غیرقابل انتقال	۲۸
گفتار چهارم: ضمانت‌نامه موثر در آینده و ضمانت‌نامه قابل عطف به ما سبق	۲۹
گفتار پنجم: ضمانت‌نامه‌های مستقیم و غیرمستقیم	۳۰
گفتار ششم: ضمانت‌نامه متقابل	۳۲
گفتار هفتم: اعتبارات اسنادی ضمانتی	۳۷
گفتار هشتم: ضمانت‌نامه‌های بانکی مبتنی بر قراردادهای پایه	۳۹
بند اول: ضمانت‌نامه شرکت در مناقصه	۳۹
بند دوم: ضمانت‌نامه پیش‌پرداخت	۴۱
بند سوم: ضمانت‌نامه انجام تعهد	۴۳
بند چهارم: ضمانت‌نامه استرداد کسور حسن انجام کار	۴۳

۶ □ نظام حقوقی حاکم بر ضمانت‌نامه‌های بانکی در قراردادهای تجاری بین‌المللی

- بند پنجم: ضمانت‌نامه گمرکی..... ۴۵
- بند ششم: ضمانت‌نامه‌های ارزی..... ۴۶
- بند هفتم: ضمانت‌نامه ضمانت از بروات..... ۴۷
- گفتار نهم: ضمانت‌نامه‌های بانکی از حیث روش‌های پرداخت..... ۴۸
- بند اول: ضمانت‌نامه عندالمطالبه با اولین درخواست..... ۴۸
- بند دوم: ضمانت‌نامه قابل پرداخت با درخواست منضم به اعلامیه کتبی مبتنی بر تخلف از قرارداد پایه..... ۴۹
- بند سوم: ضمانت‌نامه قابل پرداخت به انضمام گواهی شخص ثالث..... ۴۹
- بند چهارم: ضمانت‌نامه قابل پرداخت به انضمام رأی داور یا دادگاه..... ۵۰
- مبحث سوم: عناصر حقوقی سازنده ضمانت‌نامه‌های بین‌المللی بانکی..... ۵۰
- گفتار اول: قرارداد مبنای صدور..... ۵۰
- گفتار دوم: ضمانت خواه..... ۵۲
- گفتار سوم: ذینفع..... ۵۳
- بند اول: ذینفع واقعی یا ذینفع اسمی..... ۵۳
- بند دوم: انتقال ارادی حقوق ذینفع ضمانت‌نامه..... ۵۷
- گفتار چهارم: مبلغ ضمانت‌نامه..... ۵۸
- گفتار پنجم: بانک صادرکننده ضمانت‌نامه..... ۶۰
- بند اول: تعهد بانک صادرکننده، استثنایی بر اصل لزوم ایفاء ما به ازای متقابل توسط طرف اصیل قرارداد..... ۶۱
- بند دوم: رابطه ذینفع و بانک صادرکننده ضمانت‌نامه، استثنایی بر اصل نسیت قراردادها..... ۶۵
- گفتار ششم: تاریخ اعتبار ضمانت‌نامه..... ۶۷
- مبحث چهارم: ویژگی و اوصاف ضمانت‌نامه‌های بانکی..... ۶۸
- گفتار اول: تجاری بودن سند..... ۶۸
- گفتار دوم: مطلق و مجزا بودن پرداخت..... ۶۹
- گفتار سوم: اسنادی بودن ضمانت‌نامه بانکی..... ۷۰
- گفتار چهارم: غیرقابل استرداد بودن..... ۷۴

فهرست مطالب □ ۷

گفتار پنجم: عندالمطالبه بودن	۷۵
مبحث پنجم: مبانی و ماهیت حقوقی ضمانت‌نامه‌های بانکی	۷۶
مبحث ششم: روابط طرفین درگیر در ضمانت‌نامه‌های بانکی	۸۶
گفتار اول: رابطه حقوقی بانک و مضمون عنه	۸۶
گفتار دوم: رابطه حقوقی ضامن و مضمون له	۸۷
گفتار سوم: رابطه حقوقی مضمون له و مضمون عنه	۸۷
مبحث هفتم: منابع حقوقی ضمانت‌نامه‌های بانکی	۸۸
گفتار اول: منابع داخلی	۸۸
بند اول: قوانین	۸۸
بند دوم: آئین‌نامه‌های اجرائی و بخشنامه‌های اداری	۸۹
بند سوم: رویه قضائی	۹۰
بند چهارم: عرف مسلم بانکداری	۹۲
بند پنجم: گزارش‌ها و اظهارنظرهای مشورتی حقوقی	۹۲
گفتار دوم: منابع بین‌المللی	۹۳
بند اول: مقررات متحدالشکل برای ضمانت قراردادهای	۹۴
بند دوم: مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی	۹۶
بند سوم: رویه قضائی دادگاه‌های خارجی	۹۷
بند چهارم: آراء مراجع داوری بین‌المللی	۹۷
فصل دوم: مقایسه ضمانت‌نامه‌های بانکی با سایر قراردادها	۹۹
مبحث اول: ضمانت‌نامه‌های بانکی و تضمین‌های بیمه‌ای	۱۰۰
گفتار اول: از نظر ماهیت تعهدات	۱۰۱
گفتار دوم: از نظر وابستگی به قرارداد مبنای صدور	۱۰۱
مبحث دوم: وجوه شباهت و تفاوت ضمانت‌نامه‌های بانکی با عقد ضمان	۱۰۲
گفتار اول: مقایسه ضمان مقرر در قانون مدنی با ضمانت‌نامه بانکی	۱۰۲
بند اول: بحث مقایسه‌ای راجع به عناصر و ماهیت حقوقی عقد ضمان و	
ضمانت‌نامه‌های بانکی	۱۰۴

۸ □ نظام حقوقی حاکم بر ضمانت‌نامه‌های بانکی در قراردادهای تجاری بین‌المللی

- بند دوم: بحث مقایسه‌ای راجع به موضوع مورد تضمین در عقد ضمان و ضمانت‌نامه‌های بانکی ۱۱۱
- گفتار دوم: ضمانت‌نامه مستقل بانکی و ضمان مقرر در قانون تجارت ۱۱۵
- مبحث سوم: ضمانت‌نامه‌های بین‌المللی بانکی در مقایسه با عقد حواله ۱۱۶
- گفتار اول: بحث مقایسه‌ای راجع به ماهیت حقوقی و عناصر عقد حواله و ضمانت‌نامه‌های بانکی ۱۱۷
- بند اول: از حیث ماهیت حقوقی ۱۱۷
- بند دوم: از حیث طرفین قرارداد و روابط آن‌ها ۱۱۸
- بند سوم: از حیث تبعی بودن عقد ۱۱۹
- گفتار دوم: از حیث موضوع مورد تعهد ۱۱۹
- بند اول: از حیث مکانیزم اجرائی و آثار عقد ۱۱۹
- بند دوم: از حیث تعیین مدت اعتبار ۱۲۱
- فصل سوم: اصل استقلال ضمانت‌نامه‌های بانکی بین‌المللی و آثار مترتب بر آن ۱۲۳**
- مبحث اول: مفهوم و مبانی اصل استقلال ضمانت‌نامه‌های بانکی بین‌المللی ۱۲۳
- گفتار اول: مفهوم اصل استقلال ضمانت‌نامه‌های بانکی ۱۲۳
- گفتار دوم: مبانی نظری اصل استقلال ضمانت‌نامه‌های بانکی ۱۲۸
- گفتار سوم: مبانی اصل استقلال ضمانت‌نامه‌های بانکی در اسناد بین‌المللی ۱۳۱
- بند اول: مقررات ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه (URDG) ۱۳۱
- بند دوم: کنوانسیون ملل متحد در خصوص ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارات اسنادی ضمانتی (UNCITRAL Convention) ۱۳۳
- بند سوم: مقررات اعتبارات اسنادی تجاری (UCP) ۱۳۴
- بند چهارم: رویه‌های بین‌المللی اعتبارات اسنادی ضمانتی (ISP98) ۱۳۶
- گفتار چهارم: نمونه‌هایی از آراء مرتبط با استقلال ضمانت‌نامه‌های بانکی از قرارداد پایه ۱۳۸
- مبحث دوم: آثار اصل استقلال ضمانت‌نامه‌های بانکی بین‌المللی ۱۴۰
- گفتار اول: مستقل بودن از قرارداد پایه ۱۴۰

فهرست مطالب □ ۹

گفتار دوم: مستقل بودن از رابطه بانک و ضمانت خواه.....	۱۴۲
گفتار سوم: مستقل بودن ضمانت نامه اصلی از ضمانت نامه متقابل.....	۱۴۳
گفتار چهارم: انتقال بار اثبات دعوا از ذینفع به ضمانت خواه.....	۱۴۵
مبحث سوم: استثنائات اصل استقلال ضمانت نامه های بانکی بین المللی و راهکارها.....	۱۴۶
گفتار اول: تقلب و درخواست متقلبانه.....	۱۴۶
گفتار دوم: بی اعتباری ضمانت نامه و قرارداد پایه.....	۱۵۴
گفتار سوم: اقدامات اتاق بازرگانی بین المللی در مواجهه با تقلب و سوء نیت.....	۱۶۱
بند اول: مقررات متحدالشکل ضمانت نامه های قراردادی (URCG).....	۱۶۱
بند دوم: مقررات متحدالشکل در مورد ضمانت نامه های عندالمطالبه.....	۱۶۸
گفتار چهارم: اقدامات موسسه بین المللی حقوق و رویه بانکی بین المللی و انجمن بین المللی خدمات مالی در خصوص تقلب و سوء استفاده از حق.....	۱۷۳
گفتار پنجم: اقدامات انسیترا ل از درخواست های متقلبانه و سوء استفاده از حق.....	۱۷۷
بند اول: تقلب و کنوانسیون آنسیترا ل.....	۱۷۸
بند دوم: غیر قانونی بودن و کنوانسیون آنسیترا ل.....	۱۸۷
فصل چهارم: نقل و انتقال ضمانت نامه های بانکی بین المللی	۱۹۱
مبحث اول: انتقال ضمانت نامه های بانکی بین المللی و روش های آن.....	۱۹۱
گفتار اول: انتقال ارادی ضمانت نامه های بانکی بین المللی.....	۱۹۶
بند اول: انتقال ضمانت نامه بانکی به طور مستقل.....	۱۹۷
بند دوم: انتقال ضمانت نامه بانکی بین المللی با قرارداد پایه.....	۲۰۵
گفتار دوم: انتقال قهری و به حکم قانون.....	۲۰۶
بند اول: انتقال قهری اموال اشخاص حقیقی.....	۲۰۷
بند دوم: انتقال قهری اموال اشخاص حقوقی.....	۲۰۹
بند سوم: انتقال قهری در مقررات متحدالشکل.....	۲۱۰
مبحث دوم: شرایط و سازوکار انتقال ضمانت نامه های بانکی بین المللی.....	۲۱۱
گفتار اول: شرایط انتقال سند ضمانت نامه های بانکی بین المللی.....	۲۱۲

۱۰ □ نظام حقوقی حاکم بر ضمانت‌نامه‌های بانکی در قراردادهای تجاری بین‌المللی

- گفتار دوم: شرایط واگذاری عواید و حقوق مالی ناشی از ضمانت‌نامه‌های بانکی
بین‌المللی..... ۲۲۲
- مبحث سوم: آثار انتقال ضمانت‌نامه‌های بانکی ۲۲۵
- گفتار اول: انتقال وضعیت قراردادی..... ۲۲۵
- گفتار دوم: روابط حقوقی طرفین قرارداد پایه و ضمانت‌نامه بانکی قبل و بعد از
انتقال..... ۲۲۶
- مبحث چهارم: ماهیت حقوقی انتقال ضمانت‌نامه‌های بانکی ۲۳۳
- گفتار اول: انتقال ضمانت‌نامه به مثابه تبدیل تعهد ۲۳۳
- گفتار دوم: انتقال ضمانت‌نامه به مثابه انتقال قرارداد ۲۳۵
- گفتار سوم: انتقال ضمانت‌نامه به مثابه انتقال طلب ۲۳۸
- فصل پنجم: مطالبه وجه ضمانت‌نامه‌های بانکی..... ۲۴۱**
- مبحث اول: سازوکار و ملاحظات مطالبه وجه ضمانت‌نامه بانکی ۲۴۲
- گفتار اول: سازوکار مطالبه ضمانت‌نامه‌های بانکی ۲۴۲
- بند اول: لزوم و قطعیت مطالبه ۲۴۲
- بند دوم: نحوه مطالبه ۲۴۵
- گفتار دوم: ملاحظات خاص مطالبه ضمانت‌نامه بانکی ۲۶۰
- بند اول: اثر مطالبه ضمانت‌نامه مستقیم بر مطالبه ضمانت‌نامه متقابل ۲۶۱
- بند دوم: بررسی لزوم تقدم مطالبه ضمانت‌نامه بر مطالبه ضمانت‌نامه متقابل ۲۶۳
- مبحث دوم: مدت اعتبار و زمان تحقق مطالبه وجه ۲۶۶
- گفتار اول: مدت اعتبار و مهلت مطالبه وجه ضمانت‌نامه بانکی ۲۶۷
- بند اول: ضمانت‌نامه‌های با مدت معین ۲۶۷
- بند دوم: ضمانت‌نامه‌های بدون مدت معین ۲۷۱
- گفتار دوم: زمان تحقق مطالبه وجه ضمانت‌نامه بانکی ۲۷۶
- بند اول: اختلاف بین زمان ارسال و زمان وصول مطالبه به بانک ۲۷۷
- بند دوم: اختلاف در اصل بودن ساعت کاری یا آخرین ساعت شبانه روز ۲۷۷
- بند سوم: تأخیر در وصول تقاضای پرداخت به جهت قوه قاهره ۲۷۹

فهرست مطالب □ ۱۱

بند چهارم: تأخیر در وصول تقاضای پرداخت به جهت مصادف بودن با تعطیلی	۲۸۰
فصل ششم: پرداخت وجه ضمانت نامه های بانکی	۲۸۳
مبحث اول: سازوکار پرداخت وجه ضمانت نامه های بانکی	۲۸۴
گفتار اول: پرداخت بر مبنای درخواست ساده	۲۸۵
بند اول: پرداخت بر مبنای صرف درخواست	۲۸۵
بند دوم: پرداخت بر مبنای اعلام تخلف ضمانت خواه	۲۸۶
گفتار دوم: پرداخت اسنادی	۲۸۷
بند اول: پرداخت بر مبنای ارائه مدارک از سوی ذی نفع	۲۸۸
بند دوم: پرداخت بر مبنای گواهی شخص ثالث	۲۸۹
مبحث دوم: موارد منع پرداخت وجه ضمانت نامه های بانکی	۲۹۰
گفتار اول: سوء استفاده از اصل استقلال	۲۹۲
گفتار دوم: شرایط سیاسی و تحریم	۲۹۷
مبحث سوم: اقدامات بانک قبل از تصمیم به پرداخت	۳۰۱
گفتار اول: اقدامات بانک قبل از تصمیم به پرداخت	۳۰۲
بند اول: بررسی انطباق مطالبه در مهلت معقول	۳۰۲
بند دوم: رعایت اصل مطابقت دقیق اسناد با مندرجات ضمانت نامه	۳۰۴
بند سوم: اعلام به ضمانت خواه یا ضامن متقابل	۳۰۸
بند چهارم: اطلاع فوری به ارائه دهنده در صورت رد مطالبه	۳۱۲
مبحث چهارم: اقدامات بانک پس از اقدام به پرداخت	۳۱۵
گفتار اول: بررسی خسارت تأخیر پرداخت و احتمال تهاتر در صورت احراز انطباق مطالبه	۳۱۵
بند اول: خسارت تأخیر در پرداخت	۳۱۵
بند دوم: تهاتر با مطالبات متقابل بانک	۳۱۶
گفتار دوم: مبلغ و ارزش پرداختی	۳۱۷
بند اول: مبلغ	۳۱۸
بند دوم: ارزش پرداختی	۳۱۹

۱۲ □ نظام حقوقی حاکم بر ضمانت‌نامه‌های بانکی در قراردادهای تجاری بین‌المللی

۳۲۵.....	فهرست منابع
۳۲۵.....	فارسی
۳۲۵.....	۱- کتاب‌ها
۳۲۶.....	۲- مقالات
۳۲۹.....	۳- رساله و پایان‌نامه‌ها
۳۳۰.....	عربی

علائم اختصاری

International Standby Practices (ISP98)	۱- مقررات بین‌المللی تضمین‌نامه‌ها
Uniform Rules for Demand Guarantees (URDG)	۲- مقررات متحدالشکل ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه
Uniform Rules for Contract Guarantees (URCG)	۳- مقررات متحدالشکل ضمانت‌نامه‌های قراردادی
United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (Vienna, 1980) (CISG)	۴- کنوانسیون سازمان ملل متحد برای قراردادهای فروش بین‌المللی کالا
The Uniform Customs & Practice for Documentary Credits (UCP 600)	۵- مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی
Uniform Commercial Code (UCC)	۶- قانون متحدالشکل تجاری ایالات متحده آمریکا
UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (UPICC)	۷- اصول قراردادهای تجاری بین‌المللی یونیدروا
United Nation convention on independent Guarantees and stand-by Letters of credit.	۸- کنوانسیون ملل متحد در خصوص ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارات اسنادی ضمانتی